

## Технологія розвитку фахових компетентностей майбутніх диригентів хору: системно-інтегративний підхід

**Шумська Людмила Юрієна<sup>1</sup>**

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин, Україна

E-mail: [choirsvitych@ukr.net](mailto:choirsvitych@ukr.net)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-1440-049X>

У статті висвітлено технологію розвитку фахових компетентностей майбутніх диригентів хору з позицій системно-інтегративного підходу відповідно до вимог нових стандартів вищої освіти для підготовки бакалаврів за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» у закладах вищої освіти. Визначено сутність понять «система» та «інтеграція» у контексті музичної педагогіки вищої школи, а також схарактеризовано сутність реалізації системно-інтегративного підходу в процесі диригентсько-хорової підготовки шляхом упровадження в освітній процес педагогічної моделі, яка містить такі компоненти: міждисциплінарно-пізнавальна інтеграція, методично-операційна інтеграція, професійно-компетентнісна інтеграція. Встановлено, що міждисциплінарно-пізнавальна інтеграція є синтезом знань блоків спеціальних дисциплін диригентсько-хорової підготовки, що у процесі синтезування утворюють новий структурний та змістовий рівень кожної окремої дисципліни. Зазначено, що методико-операційна інтеграція функціонує на перетині ряду вузькопредметних методик диригентсько-хорових дисциплін та в результаті полімодального накопичення прийомів постає у вигляді сформованих фахових методичних компетентностей, які підлягають узагальненню, аналізу та оцінюванню, спираються на методичні знання та розуміння з подальшим їх застосуванням у процесі професійної творчості. Визначено, що професійно-компетентнісна інтеграція є стратегічною метою і кінцевим результатом процесу диригентсько-хорової підготовки бакалаврів: окремі фахові компетентності майбутніх хорових диригентів являють собою інтегровані підсистеми, які сумарно утворюють систему вищого порядку – професійний образ диригента хору. Систематизовано та упорядковано фахові компетентності майбутнього диригента хору, які формуються у результаті впровадження запропонованої технології їхнього розвитку на засадах системно-інтегративного підходу, та розглядаються як безумовні пріоритети професійності хорового диригента у ході поліморфної хормейстерсько-управлінської та диригентсько-педагогічної діяльності.

**Ключові слова:** музичне мистецтво, диригент хору, фахові компетентності, технологія розвитку, системно-інтегративний підхід.

**Вступ.** Одним зі стратегічних напрямів державної політики України є реформування системи вищої професійної освіти, у ході якого декларується підвищення вимог до якісного контенту змістових складників навчання та до процесу модернізації педагогічних технологій, що забезпечують підготовку професіоналів, яким притаманна особистісна самостійність, творча мобільність, здатність до стабільного навчання протягом життя, відповідальність за створення якісного професійного продукту, комунікативна універсальність.

Необхідність реалізації цих суспільно важливих завдань стали каталізатором розробки стандартів вищої освіти для тих, хто навчається на мистецьких спеціальностях. Затверджені нові стандарти підготовки бакалаврів зі спеціальності «025 Музичне мистецтво» містять актуальні для сучасного ринку праці в цій галузі вимоги до переліку сформованих загальних і фахових компетентностей студентів, які включають інтегровані знання, уміння, навички та володіння засобами їх гнучкого використання в умовах інтенсивного оновлення форм та завдань музично-виконавської діяльності, у тому числі значущих для майбутніх диригентів хору.

Синтетичний характер професійної діяльності хорових диригентів є інтегрований мистецько-педагогічний феномен, який іманентно містить дієві компоненти з різних предметних сфер: мануальна техніка, академічний спів, теорія та історія музики, музична інтерпретація, диригентсько-хорове навчання та виховання, музична режисура, психологія управління творчим колективом, адміністрування культурно-мистецьких проєктів. Поліформатність професійної діяльності хорового диригента визначає

<sup>1</sup> заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри вокально-хорової майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

необхідність перегляду технології формування його фахових компетентностей з позицій системно-інтегративного підходу, що відповідає сучасним запитам музичної педагогіки, високій конкурентності на мистецькому ринку праці та зумовлює необхідність дослідження цієї проблеми.

Різноманітні аспекти професійної діяльності хорового диригента розглядалися у роботах диригентів-практиків та мистецтвознавців у контексті історії національного хорового мистецтва; традицій та інновацій провідних диригентсько-хорових шкіл України; вокально-діагностичних та організаційно-просвітницьких завдань управління хоровим колективом; семантичної специфіки мануальної техніки хорового диригента та психолого-педагогічної природи його творчої діяльності тощо: це дослідження Л. Байди, О. Бенч-Шокало, В. Доронюка, Г. Єржемського, В. Живова, С. Казачкова, М. Канерштейна, П. Ковалика, М. Колесси, Р. Кофмана, А. Лашенка, Г. Макаренка, А. Мартинюка, К. Ольхова, К. Пігрова, О. Полякова, Ю. Пучко-Колесник, Л. Серганюк, Ю. Ткач, Г. Ткаченко та інших; актуальні проблеми сучасної музичної педагогіки вищої школи, у тому числі й окремі питання компетентнісного підходу в галузі виконавської підготовки на факультетах мистецтв висвітлені у працях українських науковців – Л. Гусейнкової, І. Коваленко, А. Козир, Л. Костенко, М. Михаськової, Г. Ніколаї, О. Олексюк, Г. Падалки, Є. Проворової, А. Растригіної, С. Світайло, Т. Смирнової, І. Цюряк, О. Щербініної, О. Щолокової та інших.

**Мета та завдання дослідження.** На сьогодні спостерігається недостатня розробленість проблеми формування професійних компетентностей хорових диригентів зі спеціальності «025. Музичне мистецтво» у мистецьких закладах вищої освіти на першому – бакалаврському рівні. Це, значною мірою, і визначило мету статті – розкриття сутності технології формування професійних компетентностей майбутніх хорових диригентів на засадах системно-інтегративного підходу в процесі бакалаврської підготовки.

**Матеріали та методи дослідження.** У дослідженні використано матеріали державного стандарту вищої освіти для бакалаврської підготовки за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», навчально-методичні комплекси з хорових дисциплін, створені автором цього дослідження та авторські навчальні посібники й апробовані результати навчально-творчих досягнень у галузі диригентсько-хорової підготовки. У ході підготовки дослідження використано такі методи: метод аналізу та синтезу спеціальної літератури з актуальних проблем сучасного хорового мистецтва, частково-пошуковий метод конкретизації та систематизації прийомів педагогічної техніки відповідно до навчальних завдань із хорового диригування та хорового класу, традуктивний метод порівняльно-співставного спостереження за авторською методикою досвідчених викладачів хорових дисциплін та хормейстерів – практиків, дослідницький метод вивчення історії становлення національної диригентсько-хорової педагогіки та творчо-виконавського стилю видатних українських хорових диригентів, індуктивний метод застосування окремих компетентностей з диригентсько-хорових дисциплін для вироблення індивідуального хормейстерського виконавсько-педагогічного професійного світогляду, дедуктивний метод створення навчальних та робочих програм з хорового диригування та хорового класу на засадах вивчення спеціальної науково-методичної літератури та власного навчально-пізнавального і творчо-виконавського досвіду, самостійне спостереження перебігу освітнього процесу на індивідуальних заняттях з хорового диригування, читання хорових партитур та хорових репетиціях і концертах.

**Результати дослідження.** У межах освітньо-професійної програми бакалаврської підготовки хорового диригента реалізується стратегічна мета навчання: підготовка студентів до майбутньої диригентсько-виконавської та диригентсько-педагогічної діяльності у статусі керівника навчального та любительського хорового колективу, артиста хору, викладача хорових дисциплін у закладах початкової та середньої мистецької освіти, що зумовлює необхідність вирішення в освітньому процесі низки спеціалізованих завдань: засвоєння теоретичних та практичних засад хорового мистецтва; ознайомлення з навчально-організаційними та концертно-просвітницькими особливостями діяльності хорового колективу; досконале опанування техніки хорового диригування та роботи з хором; пізнання принципів художньої інтерпретації хорових творів.

Існуюча майже століття, методично апробована та узагальнена практика професійної підготовки хорових диригентів, а також наукові розвідки у цій галузі містять великий матеріал, у якому розкрито різні питання виконавсько-методичного, дидактичного та методологічного змісту. Автор статті не передбачає, у межах поданого дослідження, здійснювати ретроспективний аналіз цих публікацій, а також наголошує на їхній значний внесок у процес розвитку диригентсько-хорової освіти. Водночас оновлення освітньої парадигми вищої школи, її переформатування у напряму компетентнісно-зорієнтованої підготовки професіоналів високого кваліфікаційного рівня не може оминути і сферу

фахової підготовки хорових диригентів, тому пропонуємо до впровадження у царині навчання хорових диригентів спеціальну технологію формування фахових компетентностей на основі системно-інтегративного підходу.

Звернімось до філософського формулювання дефініції «система». Класична філософія розглядає систему як «... сукупність визначених елементів, між якими існує закономірний зв'язок і взаємодія. Якісні характеристики цих елементів становлять зміст системи, сукупність закономірних зв'язків між елементами – внутрішню форму або структуру системи. ... Для об'єктів, які характеризуються як система, найважливішими рисами є внутрішня розчленованість та функціональна цілісність» (Шинкарук, 2002: 583).

Під інтеграцію розуміємо стан взаємодії елементів системи, який характеризується рухом, зближенням та взаємозв'язком її диференційованих компонентів, і результатом цього процесу є утворення нової системи вищого порядку. Екстраполюючи таке тлумачення на педагогічний процес, можна стверджувати, що «фахівцям, здебільшого доводиться мати справу не з окремими предметними знаннями, а з системами різнопредметних знань, які мають різномірні властивості. Ці властивості залежать не тільки від окремих елементів знань, а й від способу об'єднання елементів знань у конкретні системи: зміна мети чи способу взаємозв'язків між знаннями (навіть, якщо вони складаються з однакових елементів), міняє загальні властивості і структуру всієї системи знань. Отже, елементи знань, навіть якщо вони є основою певної науки, не дають можливості опанувати знання у цілісній системі загальних і фахових знань. Звідси випливає, що інтеграція знань дає можливість більш осмислено вивчати окремі їх елементи, так оскільки учні будуть бачити місце та призначення кожного елемента знань у системі» (Козловська, 2011: 560).

Таке визначення стає засадничим для розуміння пріоритетності системно-інтегративного підходу в організації навчання в сучасній вищій школі, а в галузі диригентсько-хорової підготовки – може розглядатися як технологія, що виступає системоутворювальним чинником процесу формування фахових компетентностей хорового диригента, реалізується в конкретній педагогічній моделі, яка містить такі компоненти: міждисциплінарно-пізнавальна інтеграція, методично-операційна інтеграція, професійно-компетентнісна інтеграція. Інтегративні зв'язки об'єднують усі компоненти моделі як по вертикалі – змістове наповнення навчальних дисциплін бакалаврської програми відповідно до навчального плану, так і по горизонталі – засвоєння наскрізних професійно-зорієнтованих дисциплін, розрахованих на весь період навчання (хорове диригування, хоровий клас, вокал) та їх збагачення шляхом вивчення супутніх фахових та загальномузичних дисциплін (читання хорових партитур, практикум роботи з хором, хорова література, теорія та історія музики, аналіз музичних творів, загальне фортепіано тощо).

Розглянемо окремо компоненти моделі формування фахових компетентностей майбутніх диригентів хору на засадах системно-інтегративного підходу.

Міждисциплінарно-пізнавальна інтеграція розглядається як синтез знань блоків спеціальних дисциплін диригентсько-хорової підготовки широкого спектру походження: вокально-хорових, музично-теоретичних, музично-історичних, інструментально-виконавських. У процесі синтезування знань компонентів цих дисциплін утворюється новий структурний та змістовий рівень кожної окремої дисципліни, розширюється пізнавальне поле того, хто навчається, та на засадах використання загальнонаукових методів пізнання – аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, індукції, дедукції тощо формується цілісне розуміння професійної багатомірності подальшої диригентсько-хорової діяльності.

Технологічним аспектом цього процесу стає перенесення ідей, уявлень, концепцій з однієї галузі знань в іншу, вироблення міжпредметних диригентсько-педагогічних умінь та прийомів оперування ними у процесі комплементарної комунікації, з'ясування та аналіз комплексних міждисциплінарних проблем та опанування механізмів використання понятійно-теоретичного апарату для збагачення професійної мануальної, методичної та педагогічної хормейстерської техніки. Така інтегративна технологія заснована на використанні комплексних розумових процесів інтегративного характеру, які стимулюють інтегративне мислення хорового диригента, що дозволяє системно і комплексно вирішувати проблемні завдання навчально-практичного характеру у процесі диригентсько-хорової підготовки, залучаючи дані з різних галузей знання.

Міждисциплінарно-пізнавальна інтеграція виступає інструментом технології розвитку таких фахових компетентностей майбутніх диригентів хору:

- здатність створювати художньо переконливі інтерпретації хорових творів та володіти мануальними, вербальними, вокальними, комунікативними засобами для реалізації власних художніх концепцій у навчальній та концертній практиці з хоровим колективом;

- здатність застосовувати теоретичні знання з основ техніки хорового диригування, постановки голосу, хорознавства у процесі керування хором;

- здатність використовувати знання з галузі сучасного музикознавства та музичної педагогіки на всіх етапах створення якісного мистецького продукту: від художнього задуму до сценічного виконання естетично цінних зразків хорової музики;

- здатність розуміти основні засоби трактування художнього образу хорового твору: вивчення історичних умов написання твору, його жанрово-стилістичної природи, тлумачення літературного першоджерела, інтонаційно-фонічного змісту, гучносно-динамічних, артикуляційних та агогічних показників, динаміки формоутворення; створення внутрішньослухової ідеальної моделі хорового звучання та шляхів її досягнення;

- здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій для аналізу різнопланових явищ хорового мистецтва: історія хорової культури, внесок видатних диригентів у розвиток хорового мистецтва, феномен хорового колективу, зміст диригентської діяльності, технологія та естетика академічного хорового вокалу, психологія колективного хорового виконавства, педагогіка хорового колективоутворення тощо;

- здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію з галузі історії, теорії хорового мистецтва та застосовувати її в процесі освітньо-виховної і творчо-виконавської диригентсько-хорової діяльності;

- здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків у процесі диригентсько-хорової підготовки: оперативне комбінування мистецтвознавської та психолого-педагогічної термінології, створення мистецьких проєктів на перетині міждисциплінарних ресурсів.

Уважаємо, що методико-операційна інтеграція є невіддільним складником фахової підготовки майбутнього хорового диригента, функціонує на перетині ряду вузькопредметних методик: методики роботи з хором, методики викладання хорового диригування, методики викладання постановки голосу, методики роботи з дитячим голосом, методики викладання читання хорових партитур та в ході багаторічного спостереження бакалаврами за авторськими методиками викладачів хорових та вокальних дисциплін, теоретичного осягнення відповідних методичних і наукових хорознавських досліджень та індивідуального розвитку освітньо-діяльнісного хормейстерського професіоналізму постає у вигляді сформованих фахових методичних компетентностей, які підлягають узагальненню, аналізу та оцінюванню, спираються на методичні знання та розуміння з подальшим їх застосуванням у процесі професійної творчості: загальної, групової та індивідуальної роботи з хором.

Систематизуючи аспекти методично-операційної інтеграції виокремлюємо варіанти функціонування такої технології:

– методико-операційна інтеграція формується на основі змісту окремих методик, що включені в єдиний освітній комплекс – диригентсько-хоровий, при цьому міра застосування однієї методики не повинна перевищувати іншу: вони застосовуються на паритетних засадах;

– методико-операційна інтеграція формується на основі змісту окремих методик, що включені в єдиний освітній комплекс – диригентсько-хоровий, але на базі пріоритетності однієї методики;

– методико-операційна інтеграція формується на основі змісту окремих методик, що входять у різні, але близькі освітні комплекси: диригентсько-хоровий, вокальний, історико-теоретичний, інструментально-виконавський тощо та застосовуються на пропорційній основі;

– методико-операційна інтеграція формується на основі змісту окремих методик з близьких освітніх комплексів, але одна методика зберігає свою специфіку, а інші виступають як допоміжні;

– методико-операційна інтеграція знаходиться на перетині взаємовіддалених освітніх комплексів: спеціальних музичних, психолого-педагогічних, філософсько-естетичних тощо і спирається на симультанне мислення.

Методико-операційна інтеграція виступає інструментом технології розвитку таких фахових компетентностей майбутніх диригентів хору:

- здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності у хормейстерсько-управлінській сфері: досконале володіння художньо-виражальними прийомами диригентської техніки та методами сугестивного впливу на хоровий колектив;



- здатність володіти хорознавським науково-аналітичним апаратом та методами використання його у процесі репетиційної, концертно-виконавської та диригентсько-педагогічної діяльності;

- здатність здійснювати диригентсько-педагогічну діяльність: відбирати художньо цінний хоровий репертуар із включенням до репертуару колективу хорових творів сучасних українських та зарубіжних композиторів; володіти методикою роботи з навчальним дитячим та юнацьким хором на засадах сучасних методологічних підходів; впроваджувати в освітній процес методичні знання з викладання хорових дисциплін: хорового диригування, читання хорових партитур, хорознавства та хорового аранжування;

- здатність застосовувати традиційні та альтернативні інноваційні технології у хормейстерсько-виконавській діяльності: організація масових дитячо-юнацьких концертних заходів, створення конкурентоспроможних тематичних програм, упровадження новаторських, у тому числі театралізованих сценічно-виражальних форм та засобів при здійсненні концертної інтерпретації зразків хорової музики; здатність здійснювати диригентсько-педагогічну діяльність на засадах сучасних педагогічних технологій.

Професійно-компетентнісна інтеграція, на нашу думку, є стратегічною метою і кінцевим результатом усього процесу диригентсько-хорової підготовки у межах бакалаврської програми, оскільки окремі фахові компетентності майбутніх хорових диригентів являють собою синтетичні утворення, тобто інтегровані підсистеми, які за результатами динамічного діяльнісного розвитку сумарно утворюють систему вищого порядку – загальний професійний образ майбутнього диригента хору. Процес фахової підготовки, на наш погляд, необхідно спрямовувати з урахуванням інтеграції цільового, когнітивного, мотиваційного, поведінкового, результативного компонентів професійної моделі майбутнього диригента хору, що визначають інтегрований рівень компетентності на кінцевому етапі навчання. Причому, в основі груп ключових компетентностей із керування хором, організації музично-просвітницької діяльності хорового колективу, хормейстерсько-педагогічних комунікацій диригента – педагога тощо знаходяться окремі фахові характеристики, які підлягають модифікації у результаті інтегративної технології: мотивація досягнень, ціннісні й цільові пріоритети, особистий досвід суб'єкта як артиста хору та керівника навчального хорового колективу, схильність до лідерства, цілеспрямованість, емоційна стабільність, творча уява, здатність до креативного проектування, високий інтерес до диригентсько-хорової діяльності.

Водночас професійно-компетентнісна інтеграція визначає необхідність переформатування певних аспектів становлення – розвитку важливих компонентів диригентської Я-концепції: інформаційно-понятійного, діяльнісно-операційного, емоційно-ціннісного, творчо-когнітивного. Саме в умовах багаторічного вивчення наскрізних дисциплін – «Хорового диригування», «Хорового класу», «Вокалу», які іноді включені в єдиний навчальний план під назвою «Диригентсько-хорова та вокальна підготовка», відбувається процес накопичення, осмислення, розуміння, присвоєння та застосування знань і вмій, прийомів і методів, методик і підходів, які шляхом асимілювання утворюють на етапі підсумкової державної атестації необхідний, за вимогами державного стандарту вищої освіти, рівень творчої майстерності майбутнього диригента хору.

Професійно-компетентнісна інтеграція виступає інструментом технології розвитку таких фахових компетентностей майбутніх диригентів хору:

- здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу хорового мистецтва, його потужний виховний потенціал та вплив на розвиток духовності дітей та молоді;

- здатність використовувати інтеграцію професійних знань та навичок у процесі диригентсько-аналітичної, хормейстерсько-управлінської та музично-просвітницької діяльності;

- здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій у ході суб'єкт-суб'єктного (учень – викладач, співак – співак) та суб'єкт-об'єктного (диригент – хор) спілкування шляхом акумулювання та обміну інформацією, актуальною на сучасному етапі розвитку хорового мистецтва; здатність розвивати власний вербальний потенціал для здійснення успішної міжособистісної комунікації у хоровому колективі; здатність активізувати обмін формами, інформацією та досвідом здійснення диригентсько-хормейстерської діяльності для досягнення конкретної художньої мети;

- здатність здійснювати менеджерську діяльність у сфері хорового мистецтва: знати вокально-організаційні закономірності створення хорового колективу та управління ним; ініціювати участь колективу в хорових фестивально-конкурсних заходах, генерувати музично-просвітницькі проекти, продюсувати власний хоровий колектив; здійснювати лекторську та аранжувальну діяльність: розробляти та викладати лекційні курси з диригентсько-хорових дисциплін із використанням

спеціальних комп'ютерних програм та мультимедійних технологій, розширювати репертуар хорового колективу шляхом здійснення авторських аранжувань зразків музичного мистецтва відповідно до виконавського рівня хору;

- здатність використовувати засоби масової інформації, можливості соціальних мереж для просування актуальних ідей та результатів музичного просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень української національної хорової культури, її інтегрування у європейське культурне середовище.

**Висновки.** Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що системно-інтегративний підхід виступає як технологія формування фахових компетентностей хорових диригентів і являє собою системні новоутворення, які складають сутність професійного образу випускника бакалаврату, його мислення та індивідуального творчо-педагогічного стилю. У результаті дотримання засад системно інтегративного підходу в процесі диригентсько-хорової підготовки, майбутній хоровий диригент – випускник бакалаврату має демонструвати здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі хормейстерської та диригентсько-педагогічної діяльності, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з історії національного та світового хорового мистецтва, хорового диригування, хорового класу, теорії музики, музичної педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Визначені компоненти педагогічної моделі – міждисциплінарно-пізнавальна інтеграція методично-операційна інтеграція, професійно-компетентнісна інтеграція, як технологія, що ґрунтується на засадах системно-інтегративного підходу, доповнюючи одне одного, в сукупності зумовлюють диригентсько-хорову освітню стратегію і детермінують особливості процесу формування фахових компетентностей хорових диригентів. Саме синтез компонентів моделі дозволяє сформувати комплексне, інтегративне бачення багатогранності і складності феномена диригентсько-хорової професійної компетентності у всіх її істотних проявах: соціальному, професійному, культурологічному і забезпечити методологічний базис технології формування фахових компетентностей.

### **Література**

Батовська О. М. Сучасне академічне хорове мистецтво а cappella як системний музично-виконавський феномен : автореф. дис. ... доктора мистецтвознавства: 17.00.03. Одеса, 2019. 34 с.

Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Актуалізація звичаєвої традиції: навчальний посібник. К.: Український світ, 2002. 440 с.

Живов В. Исполнительский анализ хорового произведения. М: Музыка, 1987. 95 с.

Козловська І. М. Дидактична інтегродогія: теорія та практичне застосування у професійно-технічній школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* Вип. 27. Вінниця, 2011. С. 557–564.

Козир А. В. Інтегративні зв'язки фахової підготовки викладчів мистецьких дисциплін. *Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності і майбутнього.* К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 47–49.

Костенко Л. Ю., Шумська Л. Ю. Методика викладання хорового диригування: навч. посіб. для магістрантів закладів вищої освіти: видання друге, доповнене та перероблене. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 145 с.

Лащенко А. З історії Київської хорової школи. К.: Муз. Україна, 2007. 198 с.

Олексюк О. М. Інтегративний підхід до організації освітнього кластера в мистецькій освіті. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки.* Вип. 178. 2019. С. 52–56.

Олексюк О. М. Міждисциплінарність як механізм реалізації духовного потенціалу особистості у вищій мистецькій освіті. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* Вип. 3. 2018. С. 151–158.

Питання диригентської майстерності / упор. М. Канерштейн. Київ : Україна, 1980. 184 с.

Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 26.00.01. Київ, 2009. 18 с.

Стандарт вищої освіти для першого (бакалавського) рівня в галузі знань «02 Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Міністерство освіти і науки України. Київ, 2019. 16 с. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/025-muzichne-mistetstvo-bakalavr.pdf>

Ткач Ю. С. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера: теоретичний та практичний аспекти (на прикладі Національної заслуженої академічної капели України "Думка"): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 2012. 20 с.

Філософський енциклопедичний словник / ред. Шинкарук В. І. Київ: Абрис, 2002. 752 с.

Шумська Л. Ю. Хорове диригування: навчальний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 98 с.

## Technology of development of future choir conductors' professional competences: system-integrative approach

**Shumska Liudmyla<sup>2</sup>**

*Nizhyn Gogol State University, Nizhyn, Ukraine*

---

*The article highlights the technology aimed at developing future choir conductors' professional competences from the standpoint of the system-integrative approach in accordance with the requirements of new standards of higher education for bachelor students majoring in 025 "Musical Arts" in higher educational establishments. It determines the essence of the concepts "system" and "integration" in the context of higher school musical pedagogy as well as characterises the essence of implementation of the system-integrative approach in the process of conductorial-choral training by introducing into the educational process a specific pedagogical model which contains the components as follows: interdisciplinary-cognitive integration, methodical-operational integration, profession- and competence-based integration. It is established that the interdisciplinary-cognitive integration is a synthesis of knowledge units comprehended within special disciplines during the conductorial-choral training which form a new structural and substantive level of each separate discipline in the process of synthesis. It is noted that the methodological-operational integration acts at the intersection of a number of specific field methods dealing with the conductorial-choral disciplines and, as a result of polymodal accumulation of techniques, appears in the form of established professional methodological competences to be generalised, analysed and evaluated; they are based on their methodological knowledge and understanding of their further usage in the process of professional creativity. It is determined that the professional-competence integration is a strategic goal and the final result of the process of conductorial-choral training of the future bachelors: separate professional competences of the future choral conductors are integrated subsystems that jointly form a higher order system – the professional image of a choir conductor. The article systematises and organises professional competences of a future choir conductor, which are formed as a result of the proposed technology of their development on the basis of the system-integrative approach, and are considered as unconditional priorities of choral conductor's professionalism in the course of the polymorphic choir managerial and conductorial-pedagogical activities.*

**Keywords:** *choral art, choir conductor, professional competences, development technology, system-integrative approach.*

---

### References

Batovska, O.M. (2019). Suchasne akademichne khorove mystecztvo a cappella yak systemnyj muzychno-vykonavskij fenomen [Contemporary academic choral art a cappella as a systemic musical-performing phenomenon]. *Doctor's thesis*. Odessa [in Ukrainian].

Bench-Shokalo, O.G. (2002). *Ukrayinskyj khorovyj spiv. Aktualizaciya zvychayevoyi tradyciyi [Ukrainian choral singing. Actualization of customary tradition]*. Kyiv: Ukrayinskyj svit [in Ukrainian].

Kanershtejn, M.M. (Edc.). (1980). *Pyannya dryrgentskoyi majsternosti [Questions of conducting skills]*. Kyiv [in Ukrainian].

Kozlovska, I.M. (2011). Dydaktychna integrologiya : teoriya ta praktychne zastosuvannya u profesijno-tekhnichnij shkoli [Didactic integralogy: theory and practical application in vocational school]. *Suchasni informacijni tekhnologiyi ta innovacijni metodyky navchannya v pidgotovci fahivciv: metodologiya, teoriya, dosvid, problemy. Vyp. 27*. Kyiv – Vinnytsia [in Ukrainian].

Kozyr, A.V. (2017). Integratyvni zvyazky fahovoyi pidgotovky vykladchiv mysteczkyh dyscyplin [Integrative connections of professional training of teachers of art disciplines]. *Naukova spadshhyna akademika Ivana Zyazyuna u vymirax suchasnosti i majbutniogo*. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova [in Ukrainian].

---

<sup>2</sup> Honored Art Worker of Ukraine, Professor of the Vocal and Choral Mastery Chair at the Nizhyn Gogol State University

Kostenko, L., & Shumska, L. (2019). *Metodyka vykladannya khorovogo dyryguvannya [Methods of teaching choral conducting]*. Nizhyn : NDU im. M. Gogolya [in Ukrainian].

Lashhenko, A. (2007). *Z istoriyi Kyjivskoyi khorovoyi shkoly [From the history of the Kyiv choral school]*. Kyiv: Muz. Ukrayina [in Ukrainian].

Oleksyuk, O.M. (2019). Integratyvnyj pidkhid do organizaciyi osvithogo klastera v mysteczkij osviti [Integrative approach to the organization of the educational cluster in artistic education]. *Naukovi zapysky Centralnoukrayinskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Ser. : Pedagogichni nauky. Vyp. 178* [in Ukrainian].

Oleksyuk, O.M. (2018). Mizhdyscyplinarnist yak mekhanizm realizaciyi dukhovnogo potencialu osobystosti u vyshnij mysteczkij osviti [Interdisciplinarity as a mechanism for realizing the spiritual potential of an individual in higher art education]. *Dukhovnist osobystosti: metodologiya, teoriya i praktyka. Vyp. 3*. Kropyvnytskyi [in Ukrainian].

Puchko-Kolesnyk, Yu.V. (2009). Diyalnist dyrygenta-khormejstera yak sociokulturnyj fenomen [The activity of a conductor-choirmaster as a socio-cultural phenomenon]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Standart vyshhoyi osvity dlya pershogo (bakalavskogo) rivnya v galuzi znan «02 Kultura i mystecztvo» za specialnistyu 025 «Muzychne mystecztvo». (2019). [Standard of higher education for the first (bachelor's) level in the field of knowledge «02 Culture and Art» in the specialty 025 «Musical Art»]. Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny [in Ukrainian]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/025-muzichne-mistetstvo-bakalavr.pdf>

Tkach, Yu.S. (2012). Indyvidualnyj vykonavskij styl dyrygenta-khormejstera : teoretychnyj ta praktychnyj aspekty (na prykladi Nacionalnoyi zasluhenoyi akademichnoyi kapely Ukrayiny «Dumka»). [Individual performance style of a conductor-choirmaster: theoretical and practical aspects (on the example of the National Honored Academic Chapel of Ukraine «Dumka»)]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Shumska, L. Yu. (2017). *Khorove dyryguvannya [Choral conducting]*. Nizhyn : Vydavnystvo NDU im. M. Gogolya [in Ukrainian].

Shynkaruk, V.I. (Edc.). (2002). *Filosofskij entsyklopedychnyj slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]*. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

Zhyvov, V. (1987). *Ispolnitelskyj analiz khorovogo proizvedenija [Performing analysis of a choral piece]*. Moscow: Muzyka [in Russian].

Accepted: November 12, 2020

